

LÄSMATERIALETS ANVÄNDNING OCH TILLGÄNGLIGHET I FÖRSKOLAN

En kvalitativ studie om hur förskollärare beskriver läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan.

ELLINOR LANDSTRÖM
MOA BERGQVIST

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik, Västerås
Självständigt arbete
Grundnivå, 15 hp

Handledare: Benita Berg
Examinator: Eva Ärlemalm-Hagsér
Termin:7
År: 2023

Akademien för utbildning	Självständigt arbete	
kultur och kommunikation	PEA098	15 hp
	Termin 7	År 2023

SAMMANFATTNING

Ellinor Landström och Moa Bergqvist

Läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan

- En kvalitativ studie om hur förskollärare beskriver läsmaterialet användning och tillgänglighet i förskolan.

Reading material use and availability in preschool

- A qualitative study about how preschool teachers describe the use and availability of the reading material in preschool.

Årtal: 2023

Antal sidor: 32

Studien syftar till att undersöka hur läsmaterial i förskolan används och är tillgängliga i förskolan. Studien utgår från affordance teorin av James J. Gibson samt Ulf Jansons delaktighetsmodell. Studien har utförts genom en kvalitativ ansats med semistrukturerade intervjuer med nio förskollärare som sedan analyserades genom en tematisk analys. Resultatet visar att det finns möjligheter med att använda olika läsmaterial i förskolan är för att stödja barns språkutveckling. Resultatet visar även att det finns utmaningar med att ha läsmaterial tillgängligt i förskolan miljö eftersom läsmaterial förstörs. Slutsatsen av studien visar att förskollärare använder ett varierat utbud av läsmaterial för att tillgodose alla barns olika behov samt att de tillgängliggör läsmaterial genom att göra det synligt för att barnen.

Nyckelord: förskola, läsmiljö, affordance, delaktighetsmodell, läsmaterial

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	1
1.2 Begreppsdefinitioner	2
1.3 Uppsatsens disposition	2
2. Bakgrund	2
2.1 Databassökningar.....	3
2.2 Läsmiljö	3
2.3 Läsmaterial	4
2.3.1 Läsaktiviteter	5
2.4 Tidigare forskning.....	5
2.4.1 Läsmiljön i förskolan.....	5
2.4.2 Läsmaterial i förskolan	5
2.5 Teoretisk utgångspunkt	7
2.5.1 Affordance.....	7
2.5.2 Delaktighetsmodellen	8
3. Metod	8
3.1 Metodval	9
3.2 Urval och urvalsprocess	9
3.3 Genomförande	10
3.4 Studiens tillförlitlighet.....	10
3.5 Analysmetod	11
3.6 Etiska överväganden.....	12
4. Resultat	13
4.1 Val av läsmaterial	13
4.2 Tillgängligheten av läsmaterial.	15
4.3 Möjligheter och utmaningar	16
4.3.1 Böcker	16
4.3.2 Digitala verktyg.....	18
4.3.3 Bords- och flanosagor	19
5. Analys	20

5.1 Barns möjlighet till delaktighet i läsmiljön	20
5.2 Att göra läsmaterial tillgängligt i den fysiska miljön	22
6. Diskussion	23
6.1 Resultatdiskussion	23
6.1.1 Varierat läsmaterial	23
6.1.2 Tillgänglig läsmiljö	24
6.2 Metoddiskussion.....	26
6.3 Slutsats	28
6.4 Studiens relevans till kommande förskolläraryrroll	28
6.5 Förslag till vidare forskning	29
Bilaga 1 - Missivbrev	.....
Bilaga 2 - Intervjuguide	.....

1. Inledning

Enligt "Läroplan för förskolan" (Lpfö18, 2018) uttrycks det att förskolan ska skapa stimulerande miljöer där barn får möjligheter att utveckla sitt språk genom att samtala om litteratur, lyssna till högläsning och andra texter. Kärnebro (2021) beskriver att böcker behöver finnas i närheten av barn i förskolan för att de ska kunna stötta barns språkutveckling. Vidare uttrycker Kärnebro att böckerna som finns på svenska förskolor är likartade och att det behöver finnas en större variation av läsmaterial för att stötta alla barns möte med litteratur. Det tyder på att förskollärare behöver organisera läsmaterial tillgängligt för barn (Isbell, 2012). Att barn får möta olika sorter av läsmaterial i dagens förskola är viktigt och som en del av arbetet för att göra förskolan likvärdig (Håland Anveden, 2020). Norling (2019) beskriver att förskollärare ska organisera miljöer där alla barn får möta litteratur, dels genom att göra läsmaterialet tillgängligt, dels genom att läsmaterial erbjuds på olika sätt för att stödja alla barn.

Tidigare forskning om olika läsmaterial har visat sig ha betydelse när det kommer till att stimulera barns skriv-, läs- och språkutveckling (Buss m.fl. 2020; Lennox, 2013, Norling, 2015). Tidigare studentuppsatser har även visat på att ett vidare forskningsområde kan vara att undersöka läsmaterialets plats i miljön. Det som väckte tanken till denna studie är att vi under vår verksamhetsförlagda utbildning (vfu) upptäckt att läsmaterial och dess tillgänglighet kan vara en problematik i förskolans olika miljöer. Vi har fått berättat för oss att böckers tillgänglighet i arbetet med särskilt de yngsta barnen, kan vara problematiskt eftersom barnen stoppar böcker i munnen eller river sönder materialet. Utifrån förskollärares berättelser avser denna studie att söka förståelse för vilka läsmaterial förskollärare använder och hur förskollärare kan göra läsmaterial tillgängligt för alla barn i förskolan. Förskollärares berättelser kan relateras till det Lpfö18 (2018) uttrycker om att förskollärare ska ansvara för att organisera tillgängliga miljöer i förskolan. Samt bidra till att barn får möjligheten att stimuleras och utmanas i sin språkutveckling genom att erbjuda olika läs- och skrift aktiviteter för att tillgodose alla barns behov Lpfö18 (2018).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka hur förskollärare beskriver att de använder och gör läsmaterial tillgängligt för alla barn i förskolan.

- Hur beskriver förskollärare att de väljer olika läsmaterial för att bemöta alla barn i förskolan?
- Vilka möjligheter och utmaningar beskriver förskollärare att det finns med att göra läsmaterial tillgängligt i miljön?

1.2 Begreppsdefinitioner

Läsmaterial: I studien presenteras läsmaterialets användning i förskolan. Läsmaterial i studien innebär både fysiska och digitala böcker, digitala applikationer, bords-, flanosagor och högläsning men även symboler och bilder. Vår tolkning av läsmaterial stärks också av den tidigare forskningen vi kommer att belysa nedan.

Tillgänglighet: I studien innebär tillgänglighet att material finns i barns räckhåll eller åtminstone synligt för barnen, alternativt att det finns bildstöd eller liknande som barnen kan peka på för att förmedla vad de vill ha

1.3 Uppsatsens disposition

Uppsatsen börjar med ett avsnitt som heter *Bakgrund* där presenteras vilka databassökningar som ligger till stöd för studien, följt av ett avsnitt med litteratur som är relevant för studiens ämne. Därefter följer tidigare forskning och avslutningsvis beskrivs studiens teoretiska utgångspunkt där James Gibsons affordance teori och Jansons delaktighetsmodell presenteras.

I avsnitt tre redovisas studiens *Metodval* där forskningsansats, studiens urval samt processen redovisas. Därefter redovisas studiens genomförande för att beskriva hur intervjuerna genomförts följt av dataanalysen. Avslutningsvis beskrivs vilka etiska överväganden vi beaktat under studien.

I avsnitt fyra beskrivs studiens *Resultat* där resultatet presenteras utifrån tre huvudteman som är: val av läsmaterial, tillgänglighet av läsmaterial och möjligheter och utmaningar.

I avsnitt fem presenteras studiens *Analys* av resultatet, där du som läsare får ta del av hur resultatet kan ställas i förhållande till affordance teorin och delaktighetsmodellen.

I avsnitt sex redovisas en *Diskussion av studien*, där du som läsare får ta del av en resultatdiskussion, en metoddiskussion och studiens slutsats. Avslutningsvis redovisas hur studien blir relevant för yrkesrollen samt att det ges förslag till vidare forskning.

2. Bakgrund

I följande avsnitt presenteras vilka begrepp och sökmotorer som används för att undersöka läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan. Därefter följer en bakgrundsdel där vi utgår från rubrikerna: *läsmiljö* och *läsmaterial*. Avslutningsvis beskrivs tidigare forskning om läsmaterialets användning och tillgänglighet i miljön på förskolan.

2.1 Databassökningar

I denna studie har vi sökt efter både internationella och nationella vetenskapliga artiklar och avhandlingar som handlar om läsmaterial i förskolan. I sökandet efter forskning användes databaserna SwePub, ERICS (ProQuest), Primo (Mälardalens universitetsbiblioteket) och Diva-portal. De begrepp som användes i sökningarna på databaserna var; “read alouds”, “preschool”, “reading books”, “learning environment”, “reading material”, “språkmiljö” och “språkmiljö förskola”.

Studien har utgått från fyra artiklar och en doktorsavhandling. Från ERICS (ProQuest) användes tre artiklar. I två av sökningarna användes sökorden “read alouds” och “preschool”. Vi fyllde i “peer reviewed” och educational level: “kindergarten”, “early childhood education” och “preschool education” vilket resulterade i 55 träffar. Årtalet ändrades mellan 2012-2022 och det resulterade i 42 träffar. Abstract lästes och därefter valdes två artiklar ut. I en annan av sökningarna på Eric's användes sökorden “reading books”, “learning environment”, “reading material”. Vi valde årtal 2013 och framåt och fick då fram 16 träffar. Efter att ha läst abstracts valdes en internationell vetenskaplig artikel ut.

I svenska sökningar på Swepub användes sökordet “språkmiljö” som resulterade i 16 träffar. Vi valde att klicka i doktorsavhandlingar och då begränsades sökningarna till 4 träffar. Därefter valdes en av doktorsavhandlingarna ut. I en annan sökning på Swepub användes sökordet “språkmiljö förskola” som resulterade i 5 träffar där en tidskriftsartikel valdes ut.

Vi har även valt att läsa tidigare studentuppsatser under ämnet läsmaterial och miljö som vi funnit på Divaportal. I referenslistorna kunde vi finna tidigare forskning som andra studenter använt och ta inspiration av dessa till vårt arbete. Vi har även sökt relevant kurslitteratur som kan relateras till vårt valda ämne: läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan. I kurslitteratur har vi också funnit inspiration till vår studie. Genom att läsa kurslitteraturens referenslistor har vi bland annat funnit Björklunds avhandling. Vi använde oss även av Skolverkets hemsida för att finna relevanta artiklar som blev användbara i studien.

2.2 Läsmiljö

Förskollärare ansvarar för att bygga upp och planera miljöer och material där barns förutsättningar och behov beaktas för att ett lärande ska kunna ske (Håland Anveden, 2020; Isbell, 2012; Vikingsen, 2020). Förskollärare behöver ta hänsyn till att miljöer kan behöva olika begränsningar, exempelvis att inte blanda högljudda aktiviteter i en miljö där barn ska kunna finna läsro (Isbell, 2012). Läsmiljön ska vara inbjudande och gärna med någon typ av möbel som erbjuder bekvämlighet där barn kan sätta sig för att möta böcker och annat läsmaterial (Chambers, 2011; Håland Anveden, 2020). En läsmiljö bör innefatta mer än bara fysiska böcker, exempelvis auditiva alternativ, som en cd-spelare eller Ipad där ljudböcker kan spelas upp på för att kunna erbjuda barn

flera sätt att möta litteratur på (Isbell, 2012; Vikingsen, 2020). Förskollärare kan observera miljöer i förskolan för att kunna organisera var material kan placeras, exempelvis tillgängligt på hyllor utifrån barns ålder och utvecklingsnivå (Eriksson Bergström, 2017). Författaren menar att material inte alltid behöver vara tillgängligt i den bemärkelse att barn själva kan hämta det utan huvudsaken är att materialet är synligt för barn. Barn kan peka på material eller ta hjälp av en vuxen för att ta ner material som är placerade på höga hyllor (Eriksson Bergström, 2017). Författaren beskriver vidare att hur material organiseras på hyllor i olika höjder är fördelaktigt för utvecklandet av barns självständighet. Isbell (2012) menar att tillgängligheten i förskolan är av stor vikt för att stötta barns inflytande och delaktighet. Vidare belyser Isbell (2012) att miljöer som organiserar läsmaterial på barns nivå kan stötta barns inflytande att själva välja när böcker ska läsas. Även Vikingsen (2020) poängterar att böckers placering är viktigt i förskolan. Författaren beskriver att för yngre barn är det till fördel att placera böcker med omslaget framåt på en boklist. Dels för att det kan bli lättare för barn att överblicka utbudet av böcker, dels för att lättare kunna ta vilken bok de vill (Vikingsen, 2020). Flera författare beskriver betydelsen av böckers placering i förskolan (Chambers, 2011; Håland Anveden, 2020; Isbell, 2012; Vikingsen, 2020). Chambers (2011) beskriver att lärare behöver fundera över utbudet av böcker och hur böckerna blir synliga i miljön för att människor ska kunna bli nyfikna på att möta olika sorters litteraturer. Chambers (2011) belyser vidare exempelvis att för många böcker kan ge ett rörigt intryck och att rätt belysning har stor betydelse vid en läsmiljö. Håland Anveden (2020) beskriver att en problematik kan vara att placera böcker onåbara för barn. Förskollärare kan därför i stället behöva organisera mötesplatser där barn kan möta material som exempelvis flanosagor eller böcker på barns nivå (Håland Anveden, 2020). Även Isbell (2012) belyser att förskollärare ska planera miljöer och välja material som tillgodoser barns olika utvecklingsnivåer.

2.3 Läsmaterial

Förskolan har en viktig roll för barns möte med läsmaterial. Det har visat sig att familjers möte med litteratur idag skiljer sig åt, en del familjer möter den skrivna kommunikationen mest, medan andra möter muntlig kommunikation mest (Håland Anveden, 2020). Det kan därför vara till en fördel att erbjuda olika läsmaterial för att förskolan ska bli likvärdig. Materialet bör vara varierat och författaren uppmuntrar till att exempelvis flanosagor och sagopåsar ska finnas tillgängligt för barn att använda själva i förskolan. Björklund (2008) beskriver att undervisningssituationer där barn möter olika läs- och skrivaktiviteter i förskolan är något som bör finnas för att kunna stödja alla barns språkutveckling. Exempel på undervisningssituationer som författaren beskriver kan vara att återberätta olika berättelser, barns möte med läsning av olika texter, användningen av böcker och bläddra i dessa, att möta skrift, rita, sånger, ramsor, använda och få uppleva tecken, bildstöd och bilderböcker.

2.3.1 Läsaktiviteter

Eliasson och Mellgren (2019) poängterar högläsningens betydelse för barn genom att erbjuda lästunder i förskolan där barnen erbjuds att ta del av olika läsupplevelser. Den enskilda läsningen beskrivs som viktig för att erbjuda barn möjlighet att formas till läsare, dels genom att de själva får läsa och bläddra i en bok, dels genom att pedagoger enskilt högläser för ett barn. Barn vill gärna lyssna till samma bok flera gånger för att de känner igen den och vill återuppleva högläsningen vid flera tillfällen, belyser Eliasson och Mellgren (2019). Vidare beskriver Eliasson och Mellgren (2019) att den upprepade högläsningen har betydelse både för barns meningsskapande och för deras förmåga att utveckla nya begrepp. Att förskollärare använder sig av en varierad högläsning, är lyhörda och närvarande är viktigt för att kunna stötta upp i olika aktiviteter där läsning är inkluderat (Eliasson & Mellgren, 2019). Vikingsen (2020) belyser att auditiva böcker kan vara fördelaktigt som en läsaktivitet i förskolan. Skärmar har fått en större betydelse i förskolan idag, dels för att den kan ge en förstärkande effekt, dels genom att kunna erbjuda barn exempelvis berättelser i rörelse (Vikingsen, 2020). Vikingsen beskriver att skärmars förstärkande effekt kan vara fördelaktigt i förskolan för att utveckla en rik språkmiljö där barn får möta variation i förskolan.

2.4 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning om läsmaterial i förskolan och utgår från rubrikerna: läsmiljön i förskolan och läsmaterial i förskolan.

2.4.1 Läsmiljön i förskolan

I Norlings (2015) intervjustudie framkommer det att förskollärare bär ett stort ansvar att organisera lärmiljöer och aktiviteter för att stimulera barns språkutveckling. Den sociala språkmiljön belyser Norling (2015, 2019) är mer än bara det fysiska rummet, det inkluderar bilder, symboler, verbalt språk, berättande, låtsasläsning och lek. Vidare beskriver Norling (2015) att språkmiljön förekommer på varierande platser i förskolans verksamhet. Studiens resultat visar att barns delaktighet i den språkande miljön är betydelsefull för att förskollärare ska kunna finna nya vägar för undervisningstillfällen och inspirerande miljöer (Norling, 2015).

2.4.2 Läsmaterial i förskolan

Norlings (2019) intervjustudie visar att det finns olika läs-, språk- och textpraktiker som förskollärare och lärare kan använda när de planerar undervisning i förskolan och förskoleklass. Studien belyser att böcker som ses som en läspraktik behöver introduceras, läsas och göras tillgängliga för barn i förskolan. Studien visar att barn behöver ha tillgång till böcker för att dels kunna utforska dem tillsammans med en vuxen, dels för att uppmuntra barn till att ta initiativ till att läsa och återberätta sagor

enskilt och tillsammans med andra. Detta ses som en början till den formella läsningen. Vidare visar studien att förskollärare anser att material som böcker ska vara tillgängligt för barnen i förskolan för att de ska ha möjlighet till att utforska och upptäcka böcker och bilder. Förskollärarna i studien menar att introducera böcker och läsa för barnen är ytterligare två läspraktiker som kan erbjudas i förskolan. Norlings studie (2019) visar även att bilder har betydelse för barn i samband med läspraktiker för att skapa mening. Förskollärarna i studien beskriver att med hjälp av bilder kan barn berätta för varandra vad de ser och får möjlighet att träna på berättandet. För yngre barn är det till fördel att använda bilder, menade förskollärarna i studien. Norling betonar vikten av att ta vara på barns initiativ till läsning och berättande när det gäller läspraktiker i förskolans verksamhet. Norling (2019) belyser även andra läspraktiker i sin intervjustudie. I studien framkommer det att förskollärare använder sig av textpraktiker som inkluderar skrivlekar och utforskande av olika texter men även symboler. Studien visar att förskollärare betonar att symboler är av betydelse för barn när det gäller mötet med textpraktiker. För barn som har svårt att förstå bokstäver och har svårt att läsa kan symboler vara fördelaktiga att använda. Exempelvis visar studien att om barn inte kan läsa sig till ordet IKEA, kan de med hjälp av symbolen och tidigare erfarenheter skapa en förståelse för att det är IKEA-symbolen som visas på ett visst material.

I Lennox (2013) forskningsöversikt framträder det att det finns många studier som visar hur böcker väljs ut, hur lärare högläser och för boksamtal tillsammans med barnen vilket visar sig bidra till barns språkutveckling. Forskningsöversikten visar att förskollärare har en viktig roll för att barn ska få möta, undersöka och uppleva böcker i förskolan. En svårighet som beskrivs i flera av studierna är att förskollärare upplever att boksamtal kan vara svåra och förskollärare behöver därför ha kompetenser kring litteraturläsning själva för att kunna stödja barnen. Vidare visar flera av studierna att böckernas urval är av stor vikt för barns språkutveckling och att det är förskollärarens ansvar att göra dessa urval. Att undersöka vad för böcker som erbjuds och vilka olika svårighetsgrader som finns är också betydelsefullt för att kunna stödja barnen i deras språkutveckling (Lennox, 2013). I Dambers (2015) observationsstudie undersöks hur trettionio förskolor i Sverige arbetar med högläsning. Studien visar att förskollärare betonar att det är viktigt att arbeta med litteraturläsning i förskolan men att tillfällena och urvalet av böcker sällan planeras utan sker spontant. Vidare visar studien att förskolors utbud av böcker skilde sig åt och att detta kunde bero på vilken åldersgrupp som observerades.

Ett läsmaterial som kan användas i förskolan framkommer i Buss m.fl. (2020) översiktsstudie. Studien visar att digitala resurser kan berika små barns lärandemiljöer där multimedia källor som spel, program och böcker kan användas. Buss m.fl. (2020) resultat visar även att filmliknande bildboksformat, där rörliga bilder och en berättarröst kan förbättra den visuella uppmärksamheten för barn. De film liknande applikationerna menar forskarnas resultat gav barn ett mer utökat ordförråd.

Forskarna skriver vidare att digitala böcker kan leda till att barns läs- och språkinläring förbättras genom mötet med den digitala lärmiljön.

2.5 Teoretisk utgångspunkt

I detta avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkt, *affordance* och *delaktighetsmodellen*. *Affordance* är ett begrepp myntat av psykologen James Gibson, därefter beskrivs delaktighetsmodellen. Teorin beskrivs fram under rubrikerna: *Affordance* och delaktighetsmodellen.

2.5.1 Affordance

James Gibson (1986) var en psykolog inom ekologisk psykologi som myntade begreppet *affordance*. Gibson (1986) beskriver att "affordance" begreppet syftar till hur människor upplever att de förstår, ser och uppfattar den fysiska miljön. Vidare beskriver Gibson att den fysiska miljön kan uppfattas olika utifrån dess layout, textur samt ytor. Gibson belyser att *affordance* även kan benämnas som erbjudanden. Gibson (1986) beskriver vidare att erbjudanden skickas ut från den fysiska miljöns utformning och som sedan väljs ut utifrån interaktioner från människan. *Affordance* kan tolkas olika utifrån människor och därför leder till olika tolkningar av hur det kan användas. Inom *Affordance*-teorin kan fysiska objekt både vara lösa och fasta i miljöns utformning, det kan också kan vara psykologiskt eftersom det beror på observatörens öga hur det fysiska objektet tolkas (Gibson, 1986). De erbjudanden som skickas ut kan även påverka och begränsa handlandet med omgivningen, vilket kan ses som negativt. Gibson menar att de erbjudanden som skickas ut inte alltid behöver vara positiva utan att de även kan vara negativa när människor interagerar med erbjudandet. Gibson beskriver att i miljön finns det alltid något att upptäcka och använda sig av när det gäller de erbjudanden som skickas ut och tillägger att människor kan tolka omgivningen med hjälp av människans perceptionsförmåga.

Eriksson Bergström (2013) har i sin avhandling också tolkat och använt sig av Gibsons *affordance* och översatt begreppet till handlingserbjudanden, något som även vi kommer att använda oss av i vår analys. Enligt hennes tolkning av *affordance* kan det relateras till barns handlingar och aktiviteter. Vidare beskriver Eriksson Bergström (2013) att hon tolkat att begreppet *affordance* både kan komma från människors beteenden och från den fysiska miljön. Miljöer har enligt Eriksson Bergström (2013) olika påverkan på människor eftersom en miljö kan erbjuda olika handlingserbjudanden. I studien kommer *affordance* att användas för att analysera resultatet. Enligt våra tolkningar av förskolläraarnas svar kan olika läsmaterial användas och göras tillgängliga på skilda vis utifrån betraktarens öga och därför kan *affordances*-teorin vara relevant för studien.

2.5.2 Delaktighetsmodellen

Delaktighetsmodellen grundar sig av Ulf Janson som var professor inom pedagogik och didaktik vid Stockholms universitet (Skolverket, u.å.). Szönyi och Söderqvist Dunkers (2018) har tolkat delaktighetsmodellen och menar att den kan användas för att stödja barns möjlighet till delaktighet. Författarna beskriver att delaktighetsmodellen är uppdelad i sex delaktighetsaspekter: tillgänglighet, tillhörighet, engagemang, samhandling, autonomi och erkännande. Författarna belyser att delaktighetsmodellen är en tankefigur som syftar till att vara ett stöd för arbetet med delaktighet, för att alla ska kunna känna en delaktighet i lärmiljön. Szönyi och Söderqvist Dunkers (2018) menar att alla delar i delaktighetsmodellen är av betydelse för arbetet kring delaktighet i lärmiljöer. I studien har två av delaktighetsaspekterna beaktats för att analysera studiens resultat vilka är, tillgänglighet och autonomi då de ses som mest relevanta för vår studies syfte.

Szónyi och Söderqvist Dunkers (2018) beskriver att tillgänglighet i delaktighetsmodellen handlar om att det ska finnas en fysisk tillgänglighet i olika miljöer och till objekt. Fysisk tillgänglighet handlar om att det ska finnas fysiska objekt som anses som relevant och passande för barnen, det ska finnas plats i miljön som erbjuder plats att skapa sociala relationer samt att aktiviteter ska ordnas där barn erbjuds att vara delaktiga (Szönyi och Söderqvist Dunkers, 2018). Janson (2004) beskriver också att det kan behövas användas hjälpmedel eller göras anpassningar för barn i den fysiska miljön för att den ska bli tillgänglig. I studien kan begreppet tillgänglighet vara användbart för att synliggöra hur förskollärarna beskriver att de ser möjligheterna med att göra läsmaterial tillgängligt i förskolans miljö. Det andra begreppet är autonomi. Szönyi och Söderqvist Dunkers (2018) beskriver att autonomi i delaktighetsmodellen betyder att det handlar om att bestämma över sitt eget handlande. Samtidigt som det är viktigt att anpassa stöd efter det individuella barnet måste vuxna ta hänsyn till barns egen autonomi. Författarna beskriver att barn behöver ha rätt till sitt eget handlingsutövande för att själva få avgöra vad de vill använda och därmed utöva inflytande i verksamheten. Begreppet autonomi kan vara lämplig i studien för att synliggöra hur förskollärarna berättar att olika läsmaterial bör finnas tillgängliga och användas för att stötta alla barn i förskolan.

3. Metod

I följande avsnitt presenteras studiens metodval, urvalet och dess process samt studiens genomförande. Vi redogör för vår datainsamling genom en beskrivning av genomförandet samt dataanalysen. Avslutningsvis redovisas hur studien har utgått från de forskningsetiska principerna.

3.1 Metodval

Syftet med studien var att undersöka hur förskollärare beskrev att läsmaterial används och görs tillgängligt i förskolan. Vi valde att genomföra semistrukturerade intervjuer för att få en djupare beskrivning från förskollärare. Vi anser att en kvalitativ forskningsansats där förskollärare kunde beskriva sina svar mer djupgående var användbart utifrån vårt syfte. Jämfört med om vi hade valt en kvantitativ forskningsansats som i stället skulle mäta omfattningen av förskollärarnas åsikter.

Bryman (2018) beskriver att deltagarnas synpunkter och vad de uttrycker som viktigt är av fokus i en kvalitativ ansats. Vidare beskriver Bryman (2018) att semistrukturerade intervjuer är vanligt förekommande att använda i en kvalitativ ansats och att informanternas svar blev relaterade till de forskningsfrågorna vi använde i studien.

3.2 Urval och urvalsprocess

Vi har använt oss av ett bekvämlighetsurval. Ett bekvämlighetsurval innebär att forskare kan välja personer som de tidigare haft kontakt med eller har kännedom om (Bryman, 2018). Vi valde att tillfråga förskollärare som vi sedan innan haft kännedom om, vilket vi kan relatera till ett bekvämlighetsurval. Därefter tillämpades även ett snöbollsurval där våra tillfrågade förskollärare i sin tur hjälpte oss med att ge förslag på ytterligare förskollärare. Att använda flera urvalsmetoder kan vara användbart i forskningssyfte om de tillfrågade har kunskaper kring forskningsområdet (Bryman, 2018). Vi valde att tillfråga 12 verksamma förskollärare som arbetar i samma kommun, men på två olika förskolor. Urvalet av förskollärare valdes med förhoppning om att få syn på likheter och skillnader från olika förskolor som kunde gynna vår studie. Av de tolv tillfrågade förskollärarna tackade nio förskollärare ja till att delta. Deltagarna aidentifieras och benämns som F1-F9 i studien. Dessa presenteras i tabellen nedan:

Tabell 1: Tabellen nedan visar förskollärarnas ålder, arbetserfarenhet samt vilken åldersgrupp förskollärarna arbetar med.

Nummer	Yrke	Ålder	Arbetserfarenhet	Barngruppens ålder
F1	Förskollärare	28 år	ca 1 år	3-5 år
F2	Förskollärare	52 år	ca 26 år	1-3 år
F3	Förskollärare	43 år	16 år	3 år
F4	Förskollärare	39 år	ca 10 år	3 år
F5	Förskollärare	56 år	35 år	1-2 år

F6	Förskollärare	43 år	ca 15 år	3 år
F7	Förskollärare	28 år	6 år	1-2 år
F8	Förskollärare	30 år	ca 9 år	1-2 år
F9	Förskollärare	62 år	22 år	5 år

3.3 Genomförande

Vi inledde med att formulera ett missivbrev (se bilaga 1) där studiens syfte, etiska aspekter och information om studien framgick. Därefter formulerades en intervjuguide som inkluderade tretton intervjufrågor (se bilaga 2) baserat på studiens syfte och frågeställningar. Missivbrevet skickades ut till sju förskollärare via mejl och en kontaktades via Messenger. När förskollärarna tackat ja att delta, skickades intervjuguiden ut. Vi frågade även de förskollärare som tackat ja samt en rektor om de kände till flera förskollärare som hade möjligheten att delta. Fem andra förskollärare kontaktades. Sex av nio förskollärare intervjuades på plats på förskolorna. På grund av sjukdom och läkarbesök genomfördes tre intervjuer via Zoom. Vi båda deltog under alla intervjuer. Intervjuerna spelades in via ljudupptagningsfunktionen *röstmemo* på våra telefoner. Båda två spelade in intervjuerna på varsin telefon ifall att någon av telefonerna skulle misslyckas med ljudupptagningen. Intervjuerna introducerades med att vi informerade om intervjuens tillvägagångssätt samt gav en förklaring kring studiens syfte. Intervjuerna varade mellan 19–35 minuter. Efter varje genomförd intervju överfördes ljudfilerna från våra telefoner till våra datorer som var lösenordskyddade och ljudfilerna raderades från telefonerna för att sedan transkriberas.

3.4 Studiens tillförlitlighet

I studien har vi utgått från Brymans (2018) kriterium för kvalitet som är *trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och konfirmera*. Nedan beskriver vi hur vår studie har beaktat dessa:

Trovärdighet

Trovärdigheten i vår studie beaktades genom att vi använde oss av öppna frågor som förskollärarna fick svara på under intervjutillfällena. Vi valde att formulera frågor där förskollärarna fick beskriva sina egna svar och inte endast svara ja eller nej. Bryman (2018) lyfter fram att i kvalitativa ansatser är det till en fördel att forskarna förstår vad de medverkande menar för att svaren utifrån undersökningen ska bli sanningsenliga. Under våra intervjuer valde vi att även använda oss av följdfrågor för att kunna garantera att vi förstod vad förskollärarna ville förmedla. Det kunde exempelvis vara

att vi ställde följdfrågor som “har vi förstått dig rätt när du beskriver ...” eller “har vi tolkat dig rätt...”.

Överförbarhet

I utformandet av vår studie valde vi att utgå ifrån förskollärare som arbetade i samma stad fast inom olika områden i staden där förskollärare som arbetat olika länge deltog. Bryman (2018) beskriver att om forskning ska vara överförbar behöver informanterna kunna relatera och känna igen sig för att forskningen ska kunna bli överförbar. Förskollärarna i vår studie ska enligt Lpfö18 (2018) arbeta med att organisera miljöer som är tillgängliga för barn samt att olika läs- och skrivaktiviteter ska erbjudas, därmed upplever vi att vår studie blir överförbar.

Pålitligheten

För att försäkra pålitligheten i vår studie har vi beskrivit vår process noggrant där samtliga moment redogjorts. Vid framskrivandet av syfte, frågeställningar, urval och datainsamlingsmetod har vi arbetat för att formulera en tydlig struktur. Bryman (2018) lyfter fram att för att stärka pålitligheten med en studie som är av kvalitativ ansats är det till fördel att skriva fram de olika momenten i forskningsprocessen tydligt för att uppfylla en starkt pålitlighet med studien.

Möjlighet att styrka och konfirmera

I vår kvalitativa forskningsansats har vi utifrån intervju svaren inte lagt in några egna värderingar, vi valde att förhålla oss neutrala och lyssna in förskollärarnas svar. Bryman (2018) beskriver att i slutsatsen ska informanternas svar inte påverkas av teoretisk inriktning eller personliga värderingar för att en studie ska kunna styrkas och konfirmeras. Det skulle kunna tyda på att i vår studie har förskollärarna fått möjlighet att uttrycka sina tankar gällande hur de beskrev att de använder och gör läsmaterial tillgängligt för alla barn. För att undvika våra egna värderingar i studien har vi analyserat och bearbetat materialet med hjälp av litteratur och vald teori som vi sedan relaterat till förskollärarnas svar.

3.5 Analysmetod

Vi valde att analysera vårt insamlade datamaterial utifrån en tematisk analys, vi kodade ur huvudteman och delteman som vi ansåg var användbart för studien. Vi inledde med att överföra ljudfilerna från våra telefoner till våra datorer som är lösenordskyddade och ljudfilerna raderades från telefonerna efter varje genomförd intervju. Efteråt transkriberades datamaterialet och vi delade upp intervjuerna mellan oss två, vilket resulterade i att vi genomförde fyra och en halv transkriberingar var. Materialet lyssnades igenom flera gånger för att säkerställa att vi inte missade något vid transkriberingstillfället. Transkriberingarna skrevs in på ett Google Drive-dokument för att vi båda skulle kunna ta del av alla transkriberingar. Därefter läste vi igenom våra transkriberingar var för sig och markerade olika koder med varsin färg, rosa och gul. Dessa färger synliggjorde vad vi personligen fann som intressant utifrån

frågeställningarna i transkriberingarna för att sedan diskutera koderna tillsammans. Koderna resulterade i teman utifrån våra frågeställningar som blev: *Val av läsmaterial, Tillgängligheten av läsmaterial* samt *Möjligheter och utmaningar*. Resultatet analyserades sedan utifrån affordance-teorin och delaktighetsmodellen där vi fick fram rubrikerna: *Barns möjlighet till delaktighet i läsmiljön och att göra läsmaterial tillgängligt i den fysiska miljön*. Att leta fram koder och teman menar Bryman (2018) är en del av en tematisk analys. Vid transkriberingstillfällena valde vi att lägga till tonfall med hjälp av skratt och paus för att tydligare få en bild av förskolläraernas svar. I transkriberingarna plockades svaren som inte var aktuellt för vårt valda ämne bort. Vi valde också att inte skriva ner ord som "eh", "ah" och hummande i transkriberingarna för dessa sågs som utfyllnadsord som inte var relevanta i studien.

3.6 Etiska överväganden

Studien har följt forskningsetiska överväganden som Vetenskapsrådet (2017) och Eldén (2020) beskriver, nedan beskriver vi hur vi har beaktat informationskravet, nyttjandekravet, samtyckeskravet och konfidentialitetskravet i vår studie.

Informationskravet

Respondenterna har fått tagit del av ett informationsmejl där vårt missivbrev (se bilaga 1) bifogades, där information om oss studenter, vilken sorts studie som skulle genomföras och där studiens syfte framgick. All information som rör studien ska framgå till respondenterna för att de ska kunna bestämma om de vill delta eller inte menar Eldén (2020). Genom att vi skickade ut information om vår studie på mejl där missivbrevet bifogades anser vi att vi uppfyller informationskravet som Vetenskapsrådet (2017) beskriver. Vid starten av varje intervju har respondenterna återigen informerats om studiens syfte och vi har informerat och frågat respondenterna om tillåtelse att spelas in, analysera och bearbeta deras svar.

Nyttjandekravet

Nyttjandekravet beaktades genom att respondenterna informerades om att resultatet kommer att användas i studiesyfte och efter examination raderas allt material som kan kopplas samman till deras svar. Vi informerade även om att uppsatsen efter att ha blivit godkänd kommer att publiceras på Divaportal för respondenterna att ta del av. Nyttjandekravet beskriver Eldén (2020) innebär att all information som lämnas av respondenterna inte får användas i något annat syfte än till studiens ändamål.

Samtyckeskravet

Samtyckeskravet beaktades genom att respondenterna tillfrågades om de ville medverka i studien för att tillämpa samtyckeskravet. Respondenterna informerades även om att de närsomhelst under datainsamlingens gång kunde välja att avbryta sitt deltagande. Att respondenterna själva får bestämma över sitt deltagande menar Eldén (2020) är en viktig etisk princip när det gäller samtyckeskravet. För att försäkra oss

om samtycke att delta tillfrågades respondenterna både vid första kontakt samt vid intervjutillfället.

Konfidentialitetskravet

Respondenterna informerades om att deras svar och information om dem kommer att behandlas konfidentiellt (Eldén, 2020). Vi informerade förskollärarna om hur deras svar kommer att förvaras. Under intervjutillfällena berättade vi att intervjuerna först spelades in på våra mobiltelefoner för att sedan överföras till datorer med lösenkoder och efter det raderas intervjuerna från mobiltelefonerna för att skydda deras svar. Vi informerade förskollärarna om att deras svar skulle anonymiseras genom att samtliga deltagare skulle benämnas som förskollärare i studien. I studien benämns förskollärarna som F1-F9 men det framgår inte vilken förskollärare som tillhör vilken siffra vilket också styrker anonymiseringen. Vetenskapsrådet (2017) beskriver att konfidentialitetskravet innebär att intervjupersonerna har rätt till anonymitet. Vi har beaktat konfidentialitetskravet genom att informera både i missivbrev och vid intervjutillfället hur förskollärarna kommer att anonymiseras i studien. När studien är godkänd och publicerad informerades förskollärarna om att all datainsamling ska raderas.

4. Resultat

I detta avsnitt presenteras studiens resultat utifrån tre teman som baseras på de nio förskollärares intervjusvar: *Val av läsmaterial, Tillgängligheten av läsmaterial samt Möjligheter och utmaningar.*

4.1 Val av läsmaterial

I resultatet framgår det att förskollärare använder ett varierat utbud av läsmaterial i förskolan för att kunna stötta barns olika behov och förutsättningar. Förskollärarna beskriver att läsmaterial kan vara böcker både som ett digitalt och analogt verktyg som har olika svårighetsgrader som bilderbok, sagobok och faktaböcker. De digitala verktygen som framkommer i vårt resultat är bilderbokstjänsten Polyglutt, QR-koder, Puppets Palls och Ipaden som används som ett skrivverktyg för att möta text och skrift. Det framkommer dessutom att sagor kan spelas upp i olika former som bordssagor, flanosagor eller digitalt i Puppets Palls. Vidare beskriver förskollärare att dokumentation, tecken, symboler, bildstöd, texter och bokstäver också kan tolkas som ett läsmaterial. Det blir exempelvis synligt i citaten nedan:

F5: Ja men alltså det är ju allting, det är böcker, Polyglutt, bilder, dokumentation, ah, barnens namn på hyllorna /.../ QR-koder, vi har bordssagor /.../ Vi har figurer till sagor.

Förskollärarna berättar att förskolan erbjuder både digitala och analoga böcker för barn. Läsmaterial tolkar förskollärarna också kan vara skrift, alfabetet, sagor i olika former samt skyltar och symboler vilket förskollärarna beskriver att de använder i

förskolans verksamhet. Det material som samtliga förskollärare beskriver att de använde främst i förskolan var böcker, både digitala och analoga. En förskollärare berättar:

F7: Jag tolkar det då som att det skulle kunna vara en bok som man tar fram, både en analog eller digital bok.

Det blir även synligt i resultatet att förskollärarna beskriver att syftet med användningen av olika läsmaterial beskrivs vara att skapa lustfyllda aktiviteter, väcka nyfikenhet och intresse för olika läsmaterial och viljan att lära sig. Alla dessa delar syftar även till att bemöta flera barns olika behov och förutsättningar när det kommer till språkinläring. En förskollärare berättar:

F5: Syftet för oss det är ju språkutveckling, att få mer ord /.../ öka ordförståelsen, språk. Begreppsbyggnad, ah, men framför allt få dem att börja prata.

Vidare belyser förskollärare att det är deras ansvar att skapa lustfyllda läsaktiviteter. Förskollärare beskriver att variation av läsmaterial i förskolan är av betydelse för att barn ska få möjlighet att börja prata, öka ordförståelsen och få lära sig nya begrepp för att gynna språkinläringen. Att erbjuda olika läsmaterial beskrivs som fördelaktigt dels för att alla barn inte möter ett varierat läsmaterial i sin hemmiljö, dels för att ett visst läsmaterial kan passa bättre för olika barn. Användningen av fysiska böcker och sagor visar sig kan vara bra för en del barn, medan användningen av digitala verktyg eller bilder kan vara bra för ett annat barn. Förskollärare belyser att variation av läsmaterial är fördelaktigt eftersom barn lär sig olika och har skilda intressen vilket leder till att läsmaterial påverkar barn på olika sätt. En förskollärare beskriver att läsmaterialet behöver variera på följande sätt:

F9: Ja men jag tänker att eftersom barn lär på olika sätt så finns det något som passar alla.

Resultatet visar att pedagogisk dokumentation används för att få syn på vad för läsmaterial som används i verksamheterna. Bland annat beskriver förskollärarna att dokumentationen som sätts upp på väggarna kan vara ett läsmaterial som används för att erbjuda samtal, läsning och språk. En förskollärare uttrycker även att pedagogisk dokumentation kan användas tillsammans med barnen och vårdnadshavarna på följande sätt:

F5: ja, vi har ju dokumentation, dels har vi ju [paus] så skriver vi ju i vårt årshjul och så där och dokumenterar, följer språkutveckling. Sen dokumenterar vi ju i hallen för föräldrarna och barnen. Och den blir ju pedagogisk för där står vi ju ofta med barnen. Så fort vi går och byter blöja så fastnar ju barnen där och står och pratar och pekar och aa. Berättar och vi står och tittar på de där bilderna och.

Dokumentation kan också användas till att stödja och föra projekt vidare, dels genom att följa upp vad barnen intresserar sig av, dels hur förskollärarna ska planera för att

olika projekt ska fortsätta framåt. En förskollärare beskriver att pedagogisk dokumentation är ett redskap som används för att synliggöra det projekterade arbetet:

F4: Det är ju ett av våra redskap för att se vart vi har varit, vart vi är och hur vi ska framåt.

Resultaten visar att en del förskollärare använder dokumentationer för att få syn på läsmaterialets användning. Medan andra förskollärare berättar att dokumentationer inte används i syfte för att få syn på läsmaterialets användning. En förskollärare beskriver det på följande sätt:

F3: Det har vi nog varit dåliga på, vi har inte använt det för att få syn på det så hur vi använder det så. Klart vi dokumenterar hela tiden vad vi gör, men inte på det sättet så hur läsmaterialet går hem till barnen på det sättet. Så det var en intressant fråga.

Resultatet visar att dokumentationer används av förskollärare mer eller mindre på alla förskolor. Däremot visar resultatet att det finns några tvetydigheter med att använda dokumentation i syfte för att synliggöra användningen av läsmaterial.

4.2 Tillgängligheten av läsmaterial.

Tillgängligheten av läsmaterial i förskolan beskriver förskollärare innebär att materialet behöver vara tillgängligt genom att vara i barnens höjd för att barnen själva ska kunna hämta de material de vill ha. En förskollärare berättar:

F3: Men jag vill också att materialet ska vara tillgängligt för att de ska kunna ta själv.

Förskollärare uttrycker att de gör materialet synligt för barnen för att barnen vet vad för material som erbjuds. Förskollärare beskriver tillgängligheten av läsmaterial så här:

F6: Jag tänker att materialet ska vara synligt i alla fall. Sen kanske inte allt kan vara på barnens nivå och att de kan ta de rent fysiskt så. Men jag tänker att det ska vara synligt i alla fall. Ah att det kan vara på en hylla högre upp men att man åtminstone kan be om det.

Resultatet visar att läsmaterialets tillgänglighet kan innebära olika saker. Förskollärare berättar att tillgängligt inte bara innebär att barnen ska kunna hämta och ta materialet själva. Det kan också handla om att göra läsmaterialet synligt, exempelvis genom att framsidan av böcker frontas för att barnen ska se vad det är för typ av bok som står på hyllorna. Det uttrycks även att läsmaterial kan göras tillgängligt genom att förskollärare berättar för barnen vilket material som finns att välja mellan. En förskollärare berättar om en annan strategi för att göra material tillgängligt genom att beskriva hur bildkartor kan användas i verksamheten med föremål som sitter högt uppe på hyllor eller i stängda skåp:

F8: Men de vet att de kan be om saker. Sen skulle vi kunna ha, jag vet att vi har liksom pratat om, man kan ha liksom kartor eller bilder där man liksom pekar /.../ Ja att man har, att man tar bilder på det materialet och sen sätter upp det från golvet eller på ett skåp där barnen når, som kan peka.

Citatet ovan visar att material som placerats på högre höjder kan behöva någon form av bildstöd som tillägg för att göra det mer synligt, exempelvis bildkartor. En annan förskollärare beskriver att material även kan placeras i genomskinliga lådor eller i skåp med glasdörrar så barnen kan se materialet och detta beskrivs även som att göra materialet tillgängligt.

4.3 Möjligheter och utmaningar

Resultaten visar att det finns både möjligheter och utmaningar med böcker, digitala verktyg samt bords-och flanosagor som tillgängligt läsmaterial i förskolan.

4.3.1 Böcker

Förskollärarna i studien berättar att det finns flera möjligheter med att böcker finns tillgängliga i förskolans olika miljöer: En förskollärare uttrycker:

F8: Vi har haft lite böcker i varje miljö, kopplat till olika stationer att tydliggöra. Men där har man också möjlighet att läsa böcker i varje miljö och att böckerna är tillgängliga rent fysiskt att barnen kan plocka och välja själva och komma fram och antingen läsa det ensamma eller med en vuxen.

En möjlighet som framträder är att böcker som är tillgängliga i olika miljöer kan stödja barns fria lek. Att ha böcker utspridd i miljön kan gynna leken menar en del förskollärare. Förskollärare beskriver vidare att det behöver finnas ett syfte med att böckerna placeras i olika miljöer, exempelvis att det kan förstärka leken med förslagsvis kokböcker i hemvrån i den fria leken. En annan möjlighet som lyfts fram är att barns bygg och konstruktionslek kan stödjas genom att det finns litteraturer eller instruktionsbilder i miljön som barnen kan ta del av samtidigt i den fria leken:

F4: Att i bygg-och konstruktionsmiljön så finns det böcker med inspiration kring hur man bygger.

Förskollärare uttrycker att böcker behöver finnas i barnens höjd för att de ska kunna plocka och utforska böckerna på egen hand. Resultatet visar på att när böcker placeras i barnens höjd erbjuds barn möjlighet till inflytande genom att själva välja vilka böcker de vill använda. Förskollärare beskriver att beroende på ålder upptäcker barnen böcker på skilda vis. En del bläddrar och tittar på bilderna, en del äter på böckerna och andra läser texten. En annan möjlighet berättar en av förskollärarna var att planera antalet böcker för att det inte ska vara för många samtidigt:

F5: Men alltså de finns ju att kunna peka på och då blir böckerna också lite mer speciella. Man får peka på böckerna uppe i fönstret och då får man ju ner den naturligtvis och så får man sitta och titta på den osv.” /.../ Men att man inte har för många böcker utan vi har de tre böckerna som står där på hyllan, för att det ska bli tydligt och tillgängligt.

I motsats till möjligheterna framträder det i studien flera utmaningar. Till exempel att böcker blir förstörda genom att de rivs sönder, att barnen inte är rädda om böckerna, de slänger iväg böckerna eller lägger böckerna på golvet istället för i bokhyllan beskriver förskollärarna. I resultatet beskrivs att barn har olika erfarenhet av böcker. Förskollärare beskriver en utmaning på följande sätt:

F6: Ja det är väl det här att det gärna slängs med, vi försöker att prata med barnen om att vi måste ta hand om böcker. Att vi ska ha respekt för böckerna, böckerna ska inte ligga på golvet och de ska vara i bokhyllan och att man visar respekt för materialet.

Vidare berättar förskollärare att det är svårt att hålla koll på hur materialet används och att det är svårt att hindra barnen innan materialet går sönder. I resultatet framträder det ofta att det handlar om att tiden inte alltid finns där och därför blir det till en utmaning med att göra ett visst läsmaterial tillgängligt. Förskollärare beskriver att material kan vara skört på olika sätt:

F7: Utmaningarna är att hålla böckerna hela (skrattar). För där tänker jag att Ipaden är ju en bättre möjlighet där Ipaden sällan går sönder

Resultatet visar återigen på att barn har olika erfarenhet av olika material, vilket förskollärare beskriver leder till att barn har olika erfarenhet av hur ett material ska hanteras. Förskollärare beskriver att en annan utmaning är att erbjuda böcker när barnen inte visar ett intresse för böcker. En förskollärare uttrycker det på följande sätt:

F1: Jag känner att det är inte så stort intresse hos barnen, men det kan ju vara att dom inte är vana att läsa så många böcker där borta och nu kommer jag som förskollärare och försöker få in det här med böckerna och det blir lite svårt. Men måste på något sätt på barnens intresse och komma och läsa en bok och så blir det tråkigt för barnen, så det är ganska många utmaningar.

Något som förskollärare däremot uttrycker som både en utmaning och en möjlighet är att låta barnen förflytta läsmaterial runt i miljön för att det ska bli tillgängligt i hela miljön. En förskollärare beskriver:

F3: Det här med att de kan vandra iväg lite med materialet det är ju, kan ju vara en utmaning att och en möjlighet.

Förskolläraren beskriver att barn har olika behov när det gäller hur material placeras i miljön. Förskolläraren belyser att för en barngrupp kan det vara användbart att ha böcker utspridd i miljön, medan en annan barngrupp kan behöva ha böcker på en fast plats. Resultatet visar på att barn har olika svårt för att interagera med olika material

och därför behöver det finnas ett brett utbud av läsmaterial och en variation i hur materialet placeras i miljö.

4.3.2 Digitala verktyg

Studiens resultat visar att tillgängligheten av digitala verktyg varierade på de olika förskolorna. Förskollärare berättar att de använder Ipad, QR-koder och den digitala bilderbokstjänsten Polyglutt. I likhet med böcker visar resultatet att förskollärare ser både möjligheter och utmaningar med att göra digitala verktyg tillgängligt i miljön. En möjlighet med att använda de digitala verktygen är att barn kan samhandla genom att lära av varandra hur olika appar fungerar med hjälp av de digitala verktygen. En förskollärare berättar:

F7: Och då får de möjlighet att visa vad de kan för de yngre barnen /.../ det ser vi mycket möjlighet kring att få utmana de äldre att få visa på hur man kan göra.

En annan möjlighet som förskollärarna berättar om är att göra de digitala verktygen tillgängliga för barnen. Förskollärare beskriver:

F4: Just nu är det så ja men vi försöker alltid att det ska finnas en, ett analogt och ett digitalt liksom en barn-Ipad med Polyglutt liggandes så vid läshörnan när vi är i den miljön varje dag. Så att man kan välja hur man tar del av.

I resultatet framträder det att det är förskollärarnas ansvar att se till att de digitala verktygen blir lika mycket tillgängliga som de analoga verktygen. Att placera Ipaden och projektorn på en nivå där barn själva kan använda de digitala verktygen beskriver en förskollärare är nödvändigt för att göra dem tillgängliga.

En utmaning som lyfts om de digitala verktygens tillgänglighet för barn varierade eftersom det fanns få eller inga digitala verktyg på de olika förskolorna. Det framkommer även att syftet med användningen av de digitala verktygen var att spela upp musik vid vilan eller projicera upp motiv i olika miljöer. En förskollärare berättar:

F1: Fast sen blev det ju att dom tog alla iPad ifrån oss och då fanns det bara en barnsurfplatta för oss och då blev det lite såhär att okej och den är inne i ett annat rum där vi använder till vilan och det är det här som man måste kunna få ihop på något sätt.

En annan utmaning som framträder är att Ipaden kan vara svår att använda med de yngsta barnen i förskolan eftersom den kan vara svår att hålla i och skanna in exempelvis QR-koder i miljön, även fast förskollärare arbetar för att göra den tillgänglig för barnen. En förskollärare beskriver att en utmaning kan vara:

F7: En utmaning till, det är väl att eftersom vi erbjuder Ipaden så tillgängligt som vi kan i förskolan så blir det en utmaning för tvååringar att kunna hålla i den, och kunna självständigt gå och scanna en QR kod.

Det framkommer även att det är utmanande att få tiden att räcka till när förskollärare ska använda och göra de digitala verktygen tillgängliga för barnen. Förskollärare lyfter fram den digitala stressen som finns när exempelvis inte internet fungerar som det ska vilket gör att de analoga verktygen i stället används. En förskollärare berättar:

F4: Digital stress har vi pratat mycket om tidigare utifrån att ja men det är inte alltid den nätet funkar, då fallerar hela Polyglutt tanken då måste man ha ett till analogt verktyg.

Resultatet visar att det är svårt att erbjuda digitala verktyg som till exempel Ipad när förskollärarna inte har tillgång till en barn-Ipad och när de vuxnas Ipad används till andra syften. Förskollärare beskriver att det ibland kan vara svårt att erbjuda barn vissa digitala verktyg om förskolan inte har tillgång till dessa material, vilket beskrivs bli till en utmaning när det gäller att erbjuda barn digitala verktyg.

4.3.3 Bords- och flanosagor

Resultatet visar att bordssagor och flanosagor fanns på alla förskolor men att det varierade om de används eller var tillgängliga för barnen.

F1: Ett läsmaterial det kan vara olika /.../ En saga, flanosagor, komma på egna berättelser med barnen.

I resultatet framkommer det att det kan bero på vilken åldersgrupp förskollärarna arbetade med om bords- och flanosagorna användes och gjordes tillgängliga. De förskollärare som arbetade med de yngre åldrarna beskrev att anledningen till att bords- och flanosagor inte fanns tillgängliga för att barnen river sönder och förstör materialet. En förskollärare beskrev hur material påverkar barn olika på följande sätt:

F3: Jag tänker att ju fler material man har ju fler fångar man barn på olika sätt. /.../ Vissa tycker inte fysiskt om en bok men om man läser en saga som en bordssaga eller en polyglutt eller flanosaga, samma saga. Den fångar mycket bättre för det är mer abstrakt på ett annat sätt.

Det framkommer också att de förskollärare som arbetade med de äldre barnen inte erbjöd bords- och flanosagor tillgängligt. Förskolläraren beskriver att de äldre barnen visar ett stort intresse för skrivaktiviteter och högläsning och därför fokuserar på att tillgängliggöra det läsmaterialet i stället på följande sätt:

F9: Våldigt intresserade av tecknande och av läsande och skrivande. Så därför kommer vi efter jul att fortsätta med att barnen ska få skapa egna böcker, där de får bestämma karaktärer och göra bilder. Och då har vi bestämt att vi först gör analoga böcker men sen ska vi gå vidare och göra digitala.

I resultatet framträder det att förskollärare kan erbjuda och planera ett varierat läsmaterial för att olika material kan fånga barn olika eller att förskollärarna utgår från barngruppens intresse.

5. Analys

Nedan följer en analys av vårt resultat där vi behandlar resultatet utifrån affordance teorin och delaktighetsmodellen. Analysen delas upp under rubrikerna, barns möjlighet till delaktighet i läsmiljön och att göra läsmaterial tillgängligt i den fysiska miljön.

5.1 Barns möjlighet till delaktighet i läsmiljön

Resultatet visar att läsmaterial kan påverka barn olika och att det därför behöver finnas en variation av läsmaterial i förskolan för att barn lär sig på olika sätt och behöver ett material som passar dem som individ. Enligt delaktighetsmodellen tolkar vi att förskollärarnas svar kan relateras till att när det gäller läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan så kan barns autonomi ses över, vilket innebär barns inflytande och bestämmande över sitt eget handlande. Autonomi är ett begrepp inom delaktighetsmodellen som Szönyi och Söderqvist Dunkers (2018) redogör för. Szönyi och Söderqvist Dunkers beskriver att delaktighetsmodellen syftar till att vara ett stöd för arbetet med att alla barn ska kunna känna en delaktighet i lärmiljön. Det kan enligt vår tolkning innebära att förskollärare planerar för att barn ska erbjudas att vara delaktiga i läsmiljö där barn får möjlighet att påverka, förändra och flytta läsmaterialet för att få chans att känna sig delaktiga, något som också blir synligt i resultatet. Vidare visar studiens resultat att förskollärare berättar att barn har olika erfarenheter, behov och förutsättningar då en del barn föredrar analoga läsmaterial medan en annan del barn föredrar de digitala läsmaterialen. Enligt vår tolkning av förskollärarnas svar kan det innebära att ett varierat utbud av läsmaterial är fördelaktigt eftersom barn interagerar olika med läsmaterialen, vilket kan överensstämma med affordance-teorin som belyser att erbjudanden som skickas ut i miljön väljs ut utifrån interaktioner (Gibson, 1986). I resultatet beskriver förskollärare att vissa barn å ena sidan föredrar de digitala verktygen och förskollärarna menar att digitala verktyg är mer tilltalande för att skärmen har en viss dragningskraft. Å andra sidan berättar förskollärare också att de fysiska böckerna kan vara mer tilltalande för andra barn eftersom de kan peka, bläddra och känna på böckerna fysiskt. Det resultatet visade kan enligt vår tolkning överensstämma med att olika läsmaterial har olika påverkan för barn och att det därför är fördelaktigt att variera läsmaterialet i förskolan. Det kan enligt affordance-teorin relateras till att läsmaterial kan tolkas olika för olika barn och därför behöver det finnas variation för att det ska finnas ett material som passar alla. Gibson (1986) belyser att de fysiska objekten å ena sidan kan tolkas olika och beskriver att hur ett objekt tolkas är upp till observatörens öga, vilket vi relaterar till när förskollärare varierar läsmaterial i förskolan för att barn ska kunna tolka läsmaterial på olika sätt. Å andra sidan visar

resultatet att förskollärarnas beskriver att barn också har olika behov och förutsättningar när det gäller läsmaterial, vilket leder till att materialet kan användas och upplevas olika. Det tolkar vi kan relateras till begreppet autonomi (Szönyi & Söderqvist Dunker, 2018). Författarna beskriver att det är lika viktigt för vuxna att anpassa stöd utefter barnen som att barnen också ska få utöva inflytande och få bestämma över sitt eget handlande. Resultatet visar att förskollärare varierar läsmaterial i förskolan för att stötta barns olika behov och förutsättningar för att barn lär sig på olika sätt. Detta tolkar vi kan relatera till det författarna beskriver att autonomi innebär. Enligt vår tolkning innebär det för en del barn behöver de digitala verktygen finnas för att en del barn väljer de framför de fysiska böckerna medan en annan del barn hellre vill bläddra, peka och ta i böckerna rent fysiskt för att lära sig hantera dem. Genom att ha en variation av läsmaterial som barnen själva får välja mellan tolkar vi att barnen får möjlighet att utöva sitt inflytande och vara delaktiga i besluten om vilket läsmaterial de själva helst vill använda.

I resultatet framkommer det att förskollärare beskriver utmaningar med att använda variation av läsmaterial och förbereda tillgänglighet är bland annat tid och barns ålder. Till alla dessa fördelar med att erbjuda en variation av läsmaterial är tiden och ålder en faktor som kan begränsa läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan. Utifrån studiens resultat om tillgänglighet, är vår tolkning av förskollärarnas svar att allt material inte behöver vara tillgängligt i den bemärkelsen att barnen kan ta och nå materialet själva. Detta tolkar vi kan relateras till att förskollärarna väljer att begränsa handlingserbjudanden i förskolan vilket också påverkar barns möjlighet till att utöva inflytande och delaktighet (Szönyi & Söderqvist Dunkers, 2018). I resultatet framgår det att en del förskolor har materialet högt uppsatt för yngre barn för att om materialet står tillgängligt och används av de yngsta barnen förstörs och rivs det sönder. Szönyi och Söderqvist Dunkers (2018) beskriver att fysisk tillgänglighet innebär att förskollärare kan anpassa material för barnen. Relaterat till förskollärarnas berättelser skulle det å ena sidan kunna tyda på att en del förskollärare menar att de gör anpassningar för sin barngrupp för att materialet ska hålla längre, som exempelvis flanosagor eller böcker. Å andra sidan menar förskollärare att barn också upptäcker material genom att utforska den med munnen eller genom att riva i det och att läsmaterial därför behöver vara tillgängligt i miljön för att barnen ska kunna interagera med läsmaterialet själva. Sett utifrån delaktighetsmodellen kan det tyda på att den fysiska tillgängligheten varierar på förskolorna och att det beror på vilken ålder de olika förskollärarna arbetade med. En annan utmanande faktor som framträder i resultatet är tiden att tillgängliggöra och använda olika läsmaterial. Det framkommer i resultatet att de dels innebär att de digitala verktygen inte alltid används i hög utsträckning i förskolor, dels att bord- och flanosagor används enbart av vuxna och inte fanns tillgängliga för barnen att leka med själva. Utifrån Gibsons (1986) affordance-teori som beskriver att lösa objekt kan tolkas olika utifrån observatörens öga, skulle det kunna tyda på att förskollärare som inte erbjuder digitala verktyg, bords- och flanosagor tillgängligt för barnen inte heller

erbjuder barnen möjligheten att interagera med dem vilken kan hämma barns möte med den fysiska miljön och dess lösa objekt.

5.2 Att göra läsmaterial tillgängligt i den fysiska miljön

Resultatet visar att förskollärare anser att de behöver organisera läsmaterial tillgängligt i förskolans miljöer för att barnen själva ska kunna hämta och välja när de vill använda det. Däremot skiljer sig begreppet tillgänglighet mellan förskollärarna då några anser att det handlar om att göra läsmaterial synligt medan andra anser att det är att göra läsmaterial tillgängligt för barnen att själva hämta och använda det. Inom affordance-teorin beskrivs det att människor förstår och uppfattar den fysiska miljön på olika sätt (Gibson, 1986). Vår tolkning av förskollärarnas svar kan tyda på att förskollärarna anser att olika läsmaterial har olika affordance för människor, vilket vi tänker kan påverka hur förskollärarna beskriver att de tolkar hur läsmaterial görs tillgängligt på deras förskolor. I resultatet framträder det skilda meningar om vad tillgängligt läsmaterialet innebär. Å ena sidan beskrivs det på en del förskolor att tillgängligt läsmaterial innebär att läsmaterial som placeras i barnens höjd och är lättåtkomligt för barn är tillgängligt. Å andra sidan framkommer det att läsmaterialet är tillgängligt så länge läsmaterialet är placerat synligt för barn. Vi tolkar att förskollärarnas svar kan relateras till att handlingserbjudanden kan påverkas och begränsas av omgivningen på antingen positiva och negativa sätt (Gibson, 1986). När förskollärare väljer att inte tillgängliggöra läsmaterial i förskolan kan det tyda på att barnen påverkas på ett negativt sätt eftersom de inte kan interagera med det och lära sig att använda det. Däremot om läsmaterialet är tillgängligt fysiskt på barnens höjd där de själva kan välja att använda det när de vill, tolkar vi det som att den fysiska miljön bidrar till ett positivt handlande för barnen. Något som även överensstämmer med fysisk tillgänglighet som beskrivs inom delaktighetsmodellen tillgänglighet Szönyi och Söderqvist Dunkers (2018).

Däremot visar resultatet att läsmaterial inte alltid placeras i barns höjd. Resultatet visar att förskollärare även väljer att ha läsmaterial på högre höjder i miljön, men att det då arbetar för att tillgängliggöra läsmaterialet genom bilder och bildkartor. Det skulle kunna tyda på att förskollärare arbetar för att tydliggöra den fysiska tillgängligheten genom att använda hjälpmedel i lärmiljön för att stötta barns delaktighet (Janson, 2004). Sett ur ett affordance perspektiv skulle det även kunna tolkas som ett positivt handlingserbjudande om bilderna och bildkartorna finns i barnens höjd, för att barnen kan peka och visa vad de vill välja att interagera med. Eriksson Bergström (2013) lyfter i sin avhandling att miljön har olika påverkan på oss människor då miljön dels erbjuder olika handlingserbjudanden, dels för att vi människor har olika beteenden till den fysiska miljön. Vi tolkar det som att utifrån vårt resultat att å ena sidan kan barn reagera positivt om material placeras på högre hyllor, medan andra barn kan ha svårare med det och behöver att material placeras i deras höjd. Vår tolkning tänker vi kan kopplas till förskollärarnas beskrivningar om att barn har olika behov och förutsättningar av läsmaterial och hur det också placeras.

Något som är framträdande i resultatet är att böcker finns tillgängliga på de flesta förskolorna och att de flesta förskolorna har böckerna tillgängliga på barnens nivå i miljön. Att barn erbjuds att möta en fysisk miljö där de själva kan bestämma över vilka böcker de vill använda kan enligt vår tolkning även detta relateras till affordance, då individen själv kan bestämma över sitt handlande. Trots att förskollärarna beskriver att de har böcker tillgängliga, så var det några förskollärare som uttryckte att beroende på ålder kan de organisera om tillgängligheten bland böcker. I resultatet framkom det att yngre barn slängde omkring böckerna och att materialet förstördes, vilket förskollärarna beskrev som en utmaning. Förskollärarnas beskrivningar kan då tolkas som en begränsning för barnens handlande utifrån affordanceteorin som innebär att erbjudanden som skickas ut inte alltid är positiva utan att de även kan vara negativa och begränsa handlandet med omgivningen (Gibson, 1986). I resultatet framkom det även att bords- och flanosagors tillgänglighet begränsades för de yngre barnen eftersom barnen förstörde och rev sönder även dessa. Enligt vår tolkning kan detta också relateras till att förskollärarna begränsade handlingserbjudandet för barnen till att använda och tillgängliggöra bords- och flanosagor. Däremot beskrivs det fram i aspekten tillgänglighet i delaktighetsmodellen att de fysiska objekt som placeras i miljön ska vara passande och relevant för barngruppen (Szönyi & Söderqvist Dunkers, 2018). Enligt resultatet är vår tolkning att förskollärarna inte såg att böcker och bords- och flanosagor ska vara tillgängliga i yngre barns läsmiljöer, då de yngre barns dels inte har samma förutsättningar och behov som de äldre barnen, dels för de yngre barnen anses förstöra materialet utifrån förskollärarnas beskrivningar.

6. Diskussion

Syftet med studien har varit att undersöka hur förskollärare beskriver att läsmaterial kan användas och göras tillgängligt i förskolan. I detta kapitel presenteras först studiens resultatdiskussion som diskuterar resultatet i förhållande till tidigare forskning och bakgrund. Därefter presenteras en metoddiskussion där vi diskuterar hur metodkapitlet behandlas. Avslutningsvis redogörs studiens slutsats, yrkesrelevans och förslag på vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Resultatet diskuteras i förhållande till tidigare forskning utifrån rubrikerna *varierat material* och *tillgänglig läsmiljö*.

6.1.1 Varierat läsmaterial

I studiens resultat framträder det att förskollärarna beskriver att de använder sig av flera olika läsmaterial för att kunna stödja barns olika behov och förutsättningar. Det är i linje med tidigare forskning (Björklund, 2008; Håland Anveden, 2020; Norling, 2019). I likhet med Norling (2019) beskriver förskollärarna att böcker behöver finnas,

introduceras och arbetas med både för det enskilda barnet och i samspel med en vuxen eller kamrater. Studiens resultat överensstämmer med Norlings forskning som visade på att läsmaterial behöver vara varierat i förskolan. Det framkommer att förskollärarna använder sig av olika läsmaterial beroende på vilken ålder de arbetar med. Förskollärare som arbetade med de yngre barnen berättade att det främst använde sig av bilderböcker, bordssagor och bilder för att förstärka berättandet och för att barn kan behöva möta material mer konkret. Studiens resultat skulle kunna relateras till det som Håland Anveden (2020) beskriver om att förskolan kan behöva variera material för att barn inte alltid får möta ett varierat utbud i sin hemmiljö. Björklund (2008) menar att variation av läsmaterial i förskolan kan stödja barns språkutveckling, något som också blir synligt i förskollärarnas beskrivningar. Studiens resultat visar att olika läsmaterials aktiviteter varierar för att tillmötesgå alla barns olika inlärningsstilar. Vi förstår förskollärarnas resonemang som att det är nödvändigt med variation av läsmaterial för att alla barns utbildning bör anpassas efter deras egna förutsättningar och behov, något som även Lpfö18 (2018) uttrycker. Studiens resultat visar även att de förskollärare som arbetar med de äldre barnen i motsats till de yngre arbetade mer med böcker, digitala och analoga, samt skrifter och bokstäver. Förskollärares beskrivningar av läsmiljön kan vara mer än bara böcker och kan kopplas till vad Norling (2015) beskriver att bilder, symboler, berättande, låtsasläsning och lek också kan inkluderas i en läsmiljö. Vi tolkar förskollärarnas beskrivningar om att bords- och flanosagor inte används tillsammans med de äldre barnen för att de inte visar ett intresse för det. Medan förskollärarna som arbetar med de yngre barnen använder det för att ge barnen en möjlighet att möta materialet mer konkret och fysiskt.

Studios resultat visar att det fanns delade meningar om att använda digitala eller analoga böcker. En del förskollärare föredrar digitala appar för högläsning i stället för fysiska böcker. Buss m.fl. (2020) och Eliasson Mellgren (2019) belyser att både de digitala och analoga verktygen i förskolan är användbara verktyg. I resultatet framträder fördelar med att använda de digitala verktygen genom att barn själva kan bli lästa för när ingen vuxen är närvarande. Däremot förstår vi förskollärares resonemang när de beskriver att de digitala verktygen inte kan utesluta de fysiska böckerna helt, eftersom boksamtal kring boken är vad som beskrivs vara av betydelse för att stödja barns språkutveckling. Lpfö18 (2018) uttrycker att förskollärare ska erbjuda barnen att arbeta både med de digitala och analoga verktygen, vilket kan stödja studiens resultat när förskollärarnas beskrivningar skiljer sig åt.

6.1.2 Tillgänglig läsmiljö

Studios resultat visar att det finns både möjligheter och utmaningar med att erbjuda en miljö där läsmaterial är tillgängligt. Resultatet av studien visar att en möjlighet med att läsmaterial placeras och organiseras tillgängligt för barn i miljön är till en fördel för att barn ska få träna på sin självständighet genom att kunna hämta material själva. Eriksson Bergström (2017) belyser att det är av betydelse att materialet är synligt för barnen i förskolans miljöer för att de ska kunna be om materialet de vill ha åtkomst

till. Studiens resultat visar att förskollärare placerar läsmaterial tillgängligt för att barn ska få träna på sin självständighet och delaktighet i förskolan, vilket vi tolkar kan relateras till det Isbell (2012) beskriver om att förskollärare ska planera miljöer där barn själva enkelt kan hämta material i olika miljöer. I motsats till att materialet ska göras tillgängligt på barns nivå, visar tidigare forskning av Eriksson Bergström (2017) att tillgänglighet också kan vara att göra material synligt för barnen. I linje med Eriksson Bergström (2017) belyser förskollärare att läsmaterial på förskolan inte alltid kan göras tillgängligt för barnen att hämta själva men att det ska placeras synligt för barnen. I resultatet framkommer det en annan möjlighet när förskollärare beskriver att böcker görs tillgängliga på samtliga förskolor. Norlings (2019) studie visar å ena sidan att böcker behöver vara tillgängliga för barn ska kunna utforska böcker tillsammans med vuxna, med andra barn och på deras egna initiativ enskilt. Å andra sidan visar Lennox (2013) översiktsstudie att förskollärare behöver ha kompetens om litteraturläsning för att kunna stötta barnen och även ha kännedom över böckernas urval och det ansvarar förskollärarna för. Lennox (2013) anser att det kan bli en svårighet om förskollärare inte har kompetens kring det. Förskollärarna belyser att böcker kan göras tillgängligt både genom att de placerar fysiska böcker i miljön samt att förskollärare belyser att de erbjuder digitala böcker på Ipaden. Böckerna berättar förskollärare kan användas både av barnen själva och i samspel med andra barn och vuxna. Att erbjuda variation av böcker visar resultatet som en möjlighet för att kunna utveckla ordförrådet och språkutvecklingen hos barn vilket kan relateras till Lennox forskningsöversikt. Lennox (2013) forskningsöversikt visar på att det är viktigt för barns språkutveckling att se över vad som erbjuds och till vilken svårighetsgrad det är för barnen.

En utmaning som framträder i resultatet när det gäller småbarn är att det är svårt att ha allt material tillgängligt för yngre barn eftersom de river sönder läsmaterialet. Det kan relateras till det Damberg (2015) belyser att böckers tillgänglighet i de olika förskolorna kan skilja sig åt. Vidare beskriver Håland Anveden (2020) att det är problematiskt att böcker placeras onåbara för barn om mötet mellan barn och litteratur ska kunna ske. I resultatet framträder det att när barn river sönder läsmaterial som böcker kan de vara ett sätt för barnen att upptäcka dem. Vi tolkar förskollärarnas beskrivningar om att läsmaterial behöver finnas framme för att barn ska få möjlighet att upptäcka böcker på sitt eget vis. Det kan relateras till det Håland Anveden (2020) beskriver om att låta böcker vara tillgängliga för barn för att de ska kunna upptäcka litteratur. En annan utmaning som förekom i vår studie är att läsmaterial som flanosagor och bordssagor sällan görs tillgängliga för barn då de förstörs eller försvinner. Håland Anveden (2020) belyser att det kan vara fördelaktigt att ordna en plats i miljön där barn självständigt kan få möta exempelvis flanosagor för att stödja barns möte med varierat läsmaterial. En annan förskollärare beskriver att de vill erbjuda mycket olika läsmaterial men att inte tiden finns där för att förbereda och introducera läsmaterial. Det tolkar vi kan överensstämja med Lennox (2013) forskningsöversikt som visar att förskollärarens roll är viktig för att barn ska kunna undersöka och möta böcker i förskolan. Vår tolkning av det är att förskollärarnas roll

är återkommande när det gäller hur material görs tillgängligt i förskolan och att deras roll är avgörande och viktig.

6.2 Metoddiskussion

Utifrån vår valda metod, semistrukturerade intervjuer, upplevde vi att det gav oss en möjlighet att få mer utvecklande svar som kan relateras till våra frågeställningar och studiens syfte. Att använda metoden semistrukturerade intervjuer belyser Bryman (2018) är fördelaktigt för att få mer djupgående svar från personerna som intervjuas. Hade vi i stället valt att göra en observationsstudie hade vi behövt tolka förskolläraernas arbetssätt mer och inte fått en bild av vad de beskrev att ett läsmaterial kan vara och hur det kan användas, vilket vi tror inte hade varit lämpligt för vår studies syfte. Fördelen med att använda sig av semistrukturerade intervjuer var att vi kunde utgå från intervjuguiden (bilaga 2) och ställa följdfrågor eller nya frågor för att få mer djupgående svar från förskollärarna. Att kunna frånga från intervjuguiden och ställa följdfrågor som kunde ge något nytt och meningsfullt för studien belyser Bryman (2018) är relevant för kvalitativa studier och något som vi ansåg blev relevant i vår studie. Förskollärarna fick också möjligheten att tolka och förbereda sig med våra frågor från intervjuguiden genom att de fick ta del av dem innan intervjutillfällena, vilket vi ansåg gav oss mer djupgående svar. Att ta del av intervjufrågorna innan beskriver Bryman (2018) är till en fördel för att få mer djupgående svar. Om vi i stället hade valt att inte ge ut intervjuguiden i förväg tror vi att studiens resultat hade sett annorlunda ut, eftersom vi tror att svaren hade blivit mer kortfattade om förskollärarna inte fått förbereda sig.

Vi önskade att få genomföra våra intervjuer på plats på förskolorna för att få träffa förskollärarna och även få en överblick av hur förskolorna såg ut. På grund av bland annat sjukdom genomfördes dock endast sex av nio intervjuer på plats på förskolorna. Det varierade vart på förskolan vi fick sitta och genomföra våra intervjuer. En del intervjuer genomfördes i närheten av avdelningarnas lokaler, vilket gav oss som intervjuare möjligheten att även få se vad förskollärarna menade med exempelvis tillgängligt läsmaterial, medan en del andra intervjuer ägde rum vid andra rum som inte var belägna i närheten av avdelningarna, till exempel personalrummet. Bryman (2018) belyser att semistrukturerade intervjuer kan genomföras med hjälp av online-mötesplatser, något som stärkte vårt val med att genomföra de resterande tre intervjuerna via zoom eller teams som är två online-mötesplatser, vilket vi ansåg som passade för vår studie. Vi valde att genomföra intervjuerna via en online-mötesplats på våra datorer som erbjöd möjligheten till att kunna se varandra jämfört med om vi skulle intervjuat via en telefonintervju. Via telefonintervjuer kan varken förskollärarna eller intervjuerna se varandra, vilket Bryman lyfter som en nackdel och att det därför är till fördel att använda sig av kamerafunktionen för att intervjun ska bli mer lik en direkt intervju. I studien närvarade båda två under alla intervjuer. Fördelen med att båda närvarade under intervjuerna var att vi fick möjligheten att diskutera förskollärarnas svar och vi båda kunde hjälpas åt att exempelvis ställa följdfrågor.

I studien användes ett bekvämlighetsurval eftersom vi frågade förskollärare vi sedan innan kände till. Trots att vi frågade förskollärare som vi kände till sedan innan var det svårt att få tag i åtta förskollärare att ställa upp på våra intervjuer. Därför frågade vi de första förskollärarna som vi intervjuade om de visste några förskollärare som skulle kunna tänkas ställa upp. Genom detta använde vi oss av ett snöbollsurval som Bryman (2018) beskriver. Vi upplevde att det fanns både nackdelar och fördelar med att använda sig av ett snöbollsurval eftersom vi fick flera förskollärare från samma verksamhet. Fördelarna var att det blev intressant att höra hur samma verksamhet arbetade olika beroende på vilken avdelning förskollärarna kom ifrån. En konsekvens var att flera av svaren från förskollärarna blev väldigt lika varandra när flera förskollärare från samma avdelning intervjuades.

De etiska riktlinjerna som informationskravet, nyttjandekravet, samtyckeskravet och konfidentialitetskravethar beaktats i vår studie. I vårt informationsmejl om vår studie upptäckte vi att vi missat information om vart intervjuerna skulle äga rum. En konsekvens blev därmed att flera förskollärare återkom till oss och frågade oss om plats. Vi insåg att det hade varit bra att få med information om plats i informationsmejlet. Till de förskollärare som inte hörde av sig valde vi därför att vänta in svar från och sen frågade vi om det gick bra att ha intervjuerna på plats. En annan konsekvens med att skicka ut förfrågan om att delta i studien via mejl var att förskollärarna var olika snabba på att svara och vissa svarade inte alls, vilket gjorde det svårt för oss att få tag i rätt antal förskollärare. En fördel med att skicka ut förfrågan via mejl var att förskollärarna med hjälp av missivbrevet kunde läsa sig till studiens syfte och på egen hand bestämma om de ville delta eller inte. Vid varje intervju valde vi att upprepa delar av vårt missivbrev lite kort igen för att säkerställa oss om deras deltagande. Både Eldén (2020) och Vetenskapsrådet (2017) belyser att det är fördelaktigt att de etiska principerna har upprepats både vid första kontakt via mail och vid intervjutillfället för att respondenterna ska få avgöra över sitt deltagande. I likhet med Eldén fick de tillfrågade förskollärarna två chanser till att fastställa sitt deltagande vilket tillämpar ett samtyckeskrav till studien. Vid utskick av missivbrev och vid intervjutillfället informerades respondenterna om hur deras svar kommer att förvaras och anonymiseras för att behandlas konfidentiellt utifrån konfidentialitetskravet som Eldén (2020) belyser. Respondenterna informerades även om att informationen som de lämnar endast kommer att användas i studiesyfte. I likhet med hur vi informerade om hur deras svar kommer att användas och förvaras, belyser Eldén (2020) är vad nyttjandekravet innebär. En konsekvens är om respondenterna inte har läst missivbrevet noggrant och missat att ta del av information som de undrar över. Dessutom minskar de risken för att respondenterna ska missa viktig information om antingen studien eller deras deltagande. Fördelen är därmed att informationen från missivbrevet upprepas vid intervjutillfället.

När vi analyserade vårt insamlade datamaterial inledde vi med att lyssna igenom intervjuerna för att sedan transkribera fyra och en halv transkribering var. Att

transkribera alla intervjuer upptäckte vi var tidskrävande men fördelen var att vi i transkriberingarna har kunnat bearbeta dem flera gånger och gemensamt kunna se vad förskollärarnas svar visade. Vilket överensstämmer med vad Bryman (2018) beskriver att forskare kan använda ljudinspelningarna till, det vill säga att lyssna på svaren upprepade gånger. Att sammanställa alla transkriberingar i ett Google-drive dokument såg vi som fördelaktigt för att vi båda kunde ta del av alla transkriberingar samtidigt. Vi valde att läsa igenom våra transkriberingar och markera med olika färger var för sig för att skapa teman i ett gemensamt dokument, något som vi upplevde var fördelaktigt för vår analys. Vi upptäckte att fördelarna med att göra på detta sätt var att vi på ett tydligt sätt kunde urskilja olika koder och teman som vi sedan tillsammans fick diskutera. En utmaning vi upptäckte var att inte lägga några egna värderingar i förskollärarnas svar utan att vi med hjälp av förskollärarnas svar endast skulle urskilja likheter eller skillnader. Därefter skapade vi olika koder och teman från vårt resultat, vilket vi kan relatera till det som Brymans (2018) beskriver att en tematisk analys innebär. När vi färdigställt vårt resultat och skapat rubriker som synliggjorde vårt resultat påbörjade vi analysen.

6.3 Slutsats

Studiens syfte var att undersöka hur förskollärare beskriver att de använder och gör läsmaterial tillgängligt för alla barn i förskolan. Vår slutsats utifrån resultatet och analysen är att förskollärare behöver erbjuda en variation av läsmaterial i förskolan för att kunna nå ut till alla barns olika behov och förutsättningar. Läsmaterialet behöver också vara tillgängligt för barn. Att göra läsmaterial tillgängligt innebär att materialet som erbjuds behöver vara synligt för barnen för att barn ska kunna se vad som erbjuds och vad de kan välja att använda.

6.4 Studiens relevans till kommande förskolläraryrket

Studiens resultat kommer vara till nytta i vår kommande yrkesroll. Vi har fått en förståelse för att kompetens och förhållningssätt har betydelse när det gäller vad för läsmaterial som erbjuds, organiseras och görs tillgängligt i förskolans olika miljöer. I förskolan förekommer det många olika läsmaterial och genom denna studie har förskollärare fått upp ögonen för vad ett läsmaterial kan vara. I studien blir det tydligt att förskollärares intresse för en del läsmaterial gör att vissa läsmaterial erbjuds mer eller mindre på olika förskolor. I Lpfö18 (2018) uttrycks det att förskollärare ska erbjuda ett varierat utbud av läsmaterial och att det är förskollärarens ansvar att organisera miljöer som är tillgängliga för barn i förskolan. Vår tolkning är att denna studie därmed kan bidra med kunskaper om hur ett läsmaterial kan användas och hur förskollärare kan göra det tillgängligt för barnen. I studien har det framkommit en del utmaningar och möjligheter med att göra läsmaterial tillgängligt. Genom att belysa utmaningarna och möjligheterna anser vi att vår studie kan medföra kunskaper till andra förskollärare om vad begreppet tillgänglighet kan innebära och hur förskollärare kan planera och organisera läsmaterialets tillgänglighet i miljöerna på förskolan.

6.5 Förslag till vidare forskning

I Lpfö18 (2018) uttrycks det att alla barn ska erbjudas en tillgänglig miljö som inspirerar dem att utforska sin omvärld för att stödja sitt lärande, lek, kommunikation och utveckling. Det uttrycks även att barn ska få förutsättningarna att möta en stimulerande miljö som bidrar till att barn utvecklar sitt språk (Lpfö18, 2018). Vår studie har bidragit till att förskollärare fått beskriva hur läsmaterial används och kan göras tillgängligt i förskolans verksamhet. Om tiden hade funnits hade vi önskat att föra denna studie vidare genom att kombinera studien med både intervjuer och observationer. Det hade varit intressant att kombinera intervjuer och observationer dels för att få syn på hur förskollärare beskriver att de arbetar, dels genom att observera hur förskollärare faktiskt arbetar med detta i praktiken. Ett förslag hade varit att utgå från ett observationsschema där det blir synligt vilka olika läsmaterial som förskollärare väljer att använda i olika förskolor. Det tror vi hade kunnat ge nya kunskaper till denna studie. Genom att få se hur förskollärare i praktiken använder läsmaterialet och inte bara beskriver att de använder dem. Det hade också varit intressant att se hur förskollärare gör olika läsmaterial tillgängliga i verksamheterna. Ett annat förslag skulle kunna vara att undersöka hur förskollärares personliga åsikter om ett visst läsmaterial i förskolan ger avstamp i valet av erbjudandet av olika läsmaterial i förskolan. Exempelvis att intresset för ett visst läsmaterial hos vissa förskollärare gör att de helst använder det ena läsmaterialet framför det andra.

Referenser

- Björklund, E. (2008). *Att erövra litteracitet Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. [Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet]. Swepub. URL https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/18674/gupea_2077_18674_1.pdf;jsessionid=427F04CA6DBBA53BBDA17345EED09441?sequence=1
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder (3 upplagan)*. Liber.
- Buss, A. G., Neuman, S. B., & Roskos, K. (2020) Screens, Apps, and Digital Books for Young Children: The Promise of Multimedia. *AERA Open*, Vol (6), s.1-6. DOI:10.1177/2332858420901494
- Chambers, A. (2011). *Böcker inom och omkring oss*. Gilla böcker.
- Damber, U. (2015). Read-alouds in preschool – A matter of discipline?. *Journal of Early Childhood Literacy*, Vol(15), 256–280. DOI : 10.1177/1468798414522823
- Eldén, S. (2020). *Forskningsetik - vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Studentlitteratur.
- Eliasson, S., & Mellgren, E. (2019). (Red.) Upprepad enskild högläsning i förskolan - samspel mellan förskollärare, barn och bilderbok. i M. Norling, & M. Magnusson, *Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan - flerdimensionella perspektiv* (s. 55-68). Liber.
- Eriksson Bergström, S. (2013). *Rum, barn och pedagoger: [Elektronisk resurs] om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2013. Umeå.
- Eriksson Bergström, S. (2017). *Rum, barn och pedagoger - Om möjligheter och begränsningar för lek, kreativitet och förhandlingar*. Liber.
- Gibson, J.J. (1986). *The ecological approach to visual perception*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Göteborgs universitet. (2020) *APA-lathunden – Baserad på APA7*. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/40505/34/gupea_2077_40505_34.pdf

Hultman, K. (2011). *Barn, linjaler och andra aktörer: Posthumanistiska perspektiv på subjektskapande och materialitet i förskola/skola*. [Doktorsavhandling]. Stockholms universitet.

Håland Anveden, P. (2020). *Den inkluderande förskolan - en handbok*. Studentlitteratur.

Isbell, R. (2012). Inredning av en väl fungerande lek- och lärmiljö i förskolan. i G. Kragh-Müller, F. Ørsted Andersen, & L. Veje Hvitved, *Goda lärmiljöer för barn* (ss. 81-100). Studentlitteratur.

Janson, U. (2004). Delaktighet som social process – om lekande och kamratkultur i förskola. I Gustavsson, A. (red.) *Delaktighetens språk*, s. 173–199. Studentlitteratur.

Kärnebro, K. (2021). *Viktigt att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan*. [Viktigt att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan - Skolverket](#)

Lennox, S. (2013). Interactive Read-Alouds--An Avenue for Enhancing Children's Language for Thinking and Understanding: A Review of Recent Research. *Early Childhood Education Journal; New York, Vol (41)*, 381-389. DOI:10.1007/s10643-013-0578-5

Norling, M. (2015). *Förskolan - En arena för social språkmiljö och språkliga processer*. [Doktorsavhandling, Mälardalen University]. Swepub. <http://mdh.diva-portal.org/smash/get/diva2:783021/FULLTEXT02.pdf>

Norling, M., & Magnusson, M. (2019). (Red.) *Att möta barns sociala språkmiljö i förskolan – flerdimensionella perspektiv*. Liber AB.

Norling, M. (2019). En studie om hur förskollärare och lärare resonerar om undervisningens innehåll i relation till barns språk-, läs- och skrivutveckling i förskolan och förskoleklass. *Nordisk barnehageforskning, Vol (18)*, s. 1-16. DOI:10.7577/nbf.2958

Skolverket. (u.å). *Del 1: Delaktighet – ett stöd för en inkluderande lärmiljö*. (Modul Delaktighet i lärmiljö och specialpedagogik - Grundskola , åk 1-9). https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/4-specialpedagogik/Grundskola/125_Delaktighet_i_larmiljon/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/SP125_1-9_01_A_01_delaktighet.docx

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan*, (reviderad) Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan>

Specialpedagogiska skolmyndigheten. Szönyi & Söderqvist Dunkers. (2015, 1 juni). Reviderad 2018. *Delaktighet – ett arbetssätt i skolan*. <https://webbutiken.spsm.se/globalassets/publikationer/filer/delaktighet---ett-arbetssatt-i-skolan.pdf/>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. Vetenskapsrådet.

Vikingsen, K. (2020). *Rum för lärande*. Lärarförlaget.

Bilaga 1

Missivbrev

Förfrågan om att delta i en studie om läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan.

Hej!

Vi är två förskollärostudenterna som studerar sista terminen på förskolläroprogrammet och skriver vårt examensarbete på Mälardalens universitet i Västerås. Vi har påbörjat kursen *självständigt arbete* och ska göra en studie inom ämnet förskolepedagogik. Syftet med vår studie är att undersöka hur förskollärarna beskriver sitt arbete med läsmaterialets användning och tillgänglighet i förskolan.

Vi vill intervjua förskollärarna som arbetar i förskolan och hoppas därför att du vill delta. Resultatet kommer att användas i studiesyfte för att fördjupa våra kunskaper inom området. Anledningen till att du tillfrågas som informant är för att du har erfarenhet och arbetar som verksam förskolläro i förskolan. Vi tänker att du kan vara till god hjälp för att kunna besvara våra frågeställningar. Vi önskar få ta del av dina erfarenheter av läsmaterial i förskolan.

Intervjun består av 13 frågor och beräknas ta cirka 30-40 minuter, intervjun kommer att spelas in. Vi tar hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilket innebär att ditt deltagande i undersökningen är frivilligt. Du har rätten att när som helst under datainsamlingen avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig.

Vi kommer att behandla allt material konfidentiellt och det betyder att vi inte kommer att lämna ut information som kommer kunna kopplas till dig. Vi kan dock inte garantera en anonymitet. Vi kommer att benämna dig som förskolläro i vår studie. Det inspelade datamaterialet kommer endast att behandlas av oss två studenter och möjligen vår handledare för att sedan raderas när arbetet är godkänt. Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens universitet som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva, där du har möjlighet att ta del av uppsatsen.

Med vänliga hälsningar
Moa Bergqvist och Ellinor Landström.

Vid eventuella frågor är du välkommen att kontakta någon av oss.

Moa Bergqvist – xxxx@student.mdu.se
Ellinor Landström – xxxx@student.mdu.se

Handledare: Benita Berg – xxxx@mdu.se

Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

Hur gammal är du?

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Med vilken åldersgrupp arbetar du?

Intervjufrågor:

Läsmaterial:

1. Vad är ett läsmaterial för dig?
2. Hur använder ni läsmaterial i förskolan?
3. Vilka möjligheter och utmaningar ser du med att erbjuda olika läsmaterial i förskolan?
4. Vilket syfte har ni med det läsmaterial ni erbjuder i er verksamhet?
5. Hur kan en planerad undervisningsaktivitet där barn får möta ett läsmaterial se ut?
6. Hur tar ni vara på barns delaktighet i val av läsmaterial?
7. Använder ni er av pedagogisk dokumentation för att få syn på er användning av läsmaterial?
8. Om ja, skulle du kunna beskriva på vilket sätt ni använder den pedagogiska dokumentationen? Om nej, varför?

Miljö och tillgänglighet

1. Hur skulle du beskriva en tillgänglig miljö i förskolan?
2. Vad symboliserar en läsmiljö för dig?
3. Hur planerar du för en god läsmiljö?
4. Vilka möjligheter och utmaningar ser du med att göra läsmaterialet tillgängligt i miljö?
5. Finns det läsmaterial tillgängligt för barnen? Om ja, hur och vilka? Om nej, varför?